

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Tana de-ve Eliyahu

Schick, Abraham ben Aryeh Loeb

Lemberg, 624 = 1864

הנושאר המדקה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9774

הקדמה ראשונה

ומעט הכינה החכמה מרום כמאה ותשב בפתח עינים ותקרא לכל עובר לבוא עדיה, ובעונם אמריה פיתחה אותם למען יענוו אחה ויבקררו בהיכלה: הן מאז נמלאו רבים דורשי שלומה, עיניהם חזו כי ממנה ילאו נחלים רבים להשקות ערוגי מטעי הדת הנאמנה ממנה ישבעו לחמי דגן שמים, עמה כל מקורי מחקרי לב לה עלה ותושיה לכל תהלוכות שכל' היא מצוה לכל ידיעות אנוש: ומני אז נפרדו רבים בדרכיה, יש אשר העמיקו בה לחפור בארות רבי' לכל תהלוכות החבל וכבא השמים וכל אשר בה (וזה הטבעית והחכונה) 'יש אשר חפרו במעמקי הבין לדלות מים נאמנים ממקור תעלומ' חכמה' ומעל השמים ישומו תהלוכות שכלם' לדעת מה רם על כל' מה עלמו מעשיו' טורח ומרום מעין כל מושג ומרומם מעל כל מחשב (וזה חכמות אלהות): אכן לב כל דורש ידע ויאמין' כי כל נחלי החכמה וכל מצויעים ילכו אל הים הגדול (היא התורה האלהית) וממנה ישובו' היא מקור כל ידיעות אנוש מולא כל דעת בה חרות חכמת אל ומעשיו הנוראים' אחדותו וקדושתו על אדני האמת' בה לוטה כל פליאת יצירת בראשית וכל טבעיהם (וזה חכמת מעשי בראשית) בה נרשם לבאי שמי שחק ועולחם זהו מעשי מרכבה): סוף דבר כל הנודע והבלתי נודע אך מנה ילאו' היא מקור כל ידיעות אנוש ותכליתו ואפשרו' אשרי איש יהנה בה בלב מבין ובמחשבה נכונה' אז יגלה לפניו מזיו טובה ותבקע אורה בלבו:

אכן כל מחקרי החושיה והוניה יפרדו לשנים' יש אשר העמיקו' בחכמות המלות ותהלוכות מעשי' וירבו למנו רבת בין להכין אותה ולסעדה ולסדרה למען ידע האדם מה לעשות דבר יוס ביומו (וזה חכמות התלמוד ובאור הדינין) 'יש אשר העמיקו' לפרשה ולבארה בדעותיה מדותיה ורמזיה' ובאור הכתובים הסתומים (וזה חכמת המדרש ואגדות) ועל כולם נתנו חז"ל עיניה' לטובה וסדרו לנו שולחנה וערכו מעטמיה' והלינו לפנינו להיות לאכלה להשביע נפש שוקקה ולרוה נפש רעבה מטובה' למען ידשו מרשן ביחה כל עוב סלה: אכן מעשי חז"ל' הלכו במחשבתם כפי מחשבת התורה הקדושה' אשר בה החכמה האלהית טמונה מעין הרואה וננוה במלוחיה המעטים' למען לא יביט בה עין אוילי וישור עיניו (כעטלף בל יוכל לחזות אור השמש) 'כן חז"ל' עת בא דבריהם בחכמות רמות כאלה' עטפו אותם בחידות ומליכות וכסו אותם במלבושי כבוד' למען לא נחזה כבודה והשאירו לנו מעט כנקבי משכיות' בהם יחזה עין נבון ויתענג מאמריה' ועין אויל יביט אך לבושה ומקורה לא יערה כן היה מחכמת חז"ל' אשר הלינו כל חכמות אלהות בדרשותם' וסתומות וחטומות המה עד הנה:

פשוטה

ואם ככה הדבר ישאלוני חכמי לב' ועל פני יענוו לומר הגד מה פעלת על מי הרימות קול כסלחך' ותלך לדלות מי רפש להשקות בהם את גנם' ידעת עמם ענה ותושיה וחכמה נסתרה גאה מבינת אנוש' הלהם תעשה לך מחלצות שכל אשר ממחקר הלב ילאו' הלבצבור זאת כסוה חכמי לב כמוהם' לכסות דבר אשר ידעת אחה וריעך כמוך' שבי דומם פיך חסגור, כל תגביה לדבר מעל לבינתך' מה לך חקור בנסתרות כאלה סתרי שמים המה לא יודעו בדעת אנוש:

ידעתי כי ככה ירביון להקת אנשים עלי ועלי באורי' אלה מפה תקנאח לבם ומעורון דעתם עלי יגדילו לשום לאל מלתי' ואלה מפה מתמימות לבם ומענות רוחם וזוך אמונתם עלי יעפילו' לומר' חדל לך מחקור בתעלומות כאלה' רזי עליון המה לא יודעו בדעת אנוש' ואלה מפה עלי יתמרמרו לומר מה יחסרך הדבר כפשוטו' זאת עומק העיון הנחנה לבני אדם' ולמה נכביר עליהם במלין בלי דעת' ומה לנו חפוש בדרכי חז"ל' הסברות הדברים' די לנו בפשוטן של דברים ואין מקרא יולא מידי פשוטו:

הנה כה ייפו עלי בקולם' בפיסה עלי יתמרמרו אכן מורי ורבותי' ידעתי כי לרקתם בדבריכם' אמת חכמות חז"ל' גאו מעין אנוש' בתבונתם הזכה והנקה חתרו בעמקי תהום החכמה' בחידותם רמזו לנו דברים העומדים ברומו של עולם כראוי ונכון לפי חכמתם ולפי עומק בינתם ויראתם' אכן כאלה לא לרקתם לסחוס פה חותרי הפשט אשר יעמיקו בהם למולא דבריהם מלוייר מעט בשכל וכבר החילותי לבאר זאת במחברת אחרת קראתיו תהלוכות המדרש (והוא הקדמה כללית לכל המדרש), שמה בארתי את עקרי מחשבותי להודיע ולהודע איך שאף העניינים הנעלים משקול דעת האדם עכ"ז' בהכרח יש להם ליור מעט בשכל להבין ולליור מעט מזה' והדברי' רחבים חין כעת לבאר אמיתו' זאת, וע"ז תמכתי יתדות מחשבותי להעמיק בדבריהם ז"ל' ולהשכיל מעט מדבריהם הקדושים וטוב יאמרו המושלים, טוב מעט בדעת מהרבה שלא בהשכל, ע"כ אל יאשימני הקורא לומר, האיש הלזה קלוז כנפים, ההוא יעריך נפשו לעוף שמים, בינתו לולע, מחכמה גורע, ההוא יערב לבו לגשת אל המלאכה הנקיה והכבדה:

כן דברתם אחי, גם אנכי ידעתי, דבריהם אך ליודעי חן, חכמי חרשי' נבוני' לחש המה ידעו דרכיה' ואלו מלפניה' אבל הגידו לי, אם הדברים העמוקים יוכלו להטעיר מעט בשכל, מה יחסר לנו אם נוכל להבין מעט מדברי קדשם, הנסתרות לחכמי לב והנגלות לנו ולאנשי' כערכינו עד עולם, כי כן היא תורתנו הקדושה המתארה פשוטה לעין אנוש ותוכה רלוף סודות נסתרות אשר לא יכירה כל רעיון ומחשב, האם יעלה על לב אנוש להניח

ואלו יאמרו (ויש) קצת חילוק בין חכמת חז"ל לחכמת אחרים...
הוא יתחיל ויבין שיש להם חכמה רבה...
והוא יבין שיש להם חכמה רבה...

הוא יתחיל ויבין שיש להם חכמה רבה...
הוא יבין שיש להם חכמה רבה...
הוא יבין שיש להם חכמה רבה...

הקדמה ראשונה

ע"ז באור הכתוב . למשל אמרו בריש חזית . חזית
א"ש מהיר במלאכתו ' זה ר' חנינא בן רוסא (שהיה
מסתתף אבן בעלמו במדברו של עיר בכדי להעלותו
לירושלים לבנין החומה ע"ש) . לפני מלכיס יתיב לפני
מלאכיס (כי באו חמשה מלאכיס ועזרוהו בהעלאת
האבן ודמנו לו כבני אדם ששכרם לזה) : ויפלא עליהם
כל א"ש מבין מה זה מנמתם ומה יספר להם כפשוטו'
וכמוהו רבים אשר יחס לבב אנוש בחזותו זאת ' אמנם
לפי הנחה אשר אליה הדבר מבואר בטוב טעם והוא
שדרכן של חכמינו ז"ל ' לזייר כל מדה נכונה או גרוע
למען יתחקה יותר בנפש השומע ' כאלו הא"ש אשר לו
המדה ההיא עומד בפנינו ורוחיס אנו את מעשיו
הטובים או הרעים , וסופו אשר הגיע עליו מזה '
ומזה יתפעל לבב אנוש ויטע בלבבו לעשות טוב ולהזהר
מהרע פן יקרה לו כמוהו ' ומזה המין דרשו במדרש
משלי בן חכם ישמח אב זה שלמה ובן כסיל חוגת אמו
זה המן ' כלומר שורו נא איך שחכמת שלמ' שימח
לאביו מאוד וכסילות המן הביא חרפה וחוגה גדולה
לאמו ומה מאוד יאחו אדם דרכו לבקש חכמה ולברוח
מהכסילות (ומלאתי בספר אחד מכוונים לדברים אלו)
יוד זאת מנמתם ' להגדיר ממנו הגדר ההוא למשל
אמרו הפכפך זה פרעה ' כלומר שורו נא מדתו וטבעו
ותשפוט על מדת הפכפך ' שאין הכונה שמהפך בלשונו
לבד ' אבל גם לבו הפוך בקרבו פעם יאמין ופעם יסור
אימתו ממנו יהפך לבו בקרבו מבלי אמונ' בו ' וזה גדר
הפכפך שגם לבו מעקשים בלי מלב קיים' והנה ידוע
מגדר המהירות הנעשה בחפזה שאין עוב יולא מהם
כמ"ש ואף צרגלים חוטא חס לא שמתחילה מתבונן עלי
מעשיהו ' ואחר כך כשודע איך לעשותם הוא עושה
במהירות בלי עללתיס ' או הוא מהיר לעשותם טרם
בא זמנו (ולכן אמרו שם זה יוסף שהיה עוסק בחשבונותיו
אף בעת מועד' טרם הגיע עתו כמשפט החכם) ' או
בדרכי עבודת ה' אשר התשוקה הגדולה תאלליו בדבר
אשר כמעט נעלה זאת מכתו ועבדו ' כמו ברחב"ד
שמרוב תשוקתו להיות מן המטייעים בבנין ה' לקח
וחפס אבן בעלמו וסתתו ומרקו וחפס אנשים לעזרו
בהעלתו ' ואם במשפטי הטבע ' דברים הנעשים
בחפזה ובמהירות לא בהתבוננת לא יללח' אכן בדרכי
ה' ' לא"ש אשר אלה לו ' ה' יעזרוהו למעלה מהטבע
אחר שכוונתו טובה מאוד ולכן כתיב מלאכתו בכטיו
להורות על המלאכה האמיתית המיוחדת לאדם מלד
שהוא אדם והוא מלאכת עבודת ה' ' ולפ"ז הדרש
מלכיס הוא מלאכיס כי המה מלכיס מושלים עלי
הטבע להפכה בצורות ה' והבן :

עוד זאת לפעמים כשיקשה להם ענין אחת בכתוב
מואלים מעשה מה אשר עליה יבואר הכתוב
בכמו זה האופן אף שהכתוב לא כיון עלי המעשה ההוא
דווקא' למשל אמרו במדרש משלי ' גארבה לרס
ללפנה לנקי חיס אלו אחיו של יוסף כו' כל הון יקר
נמלא זה מכירתו של יוסף שיהיה בן יקר לאביו כו' ד"א
גולך

פשוטה בעבור כי נעלם ממנו נסתרים , אחת דברו
חז"ל אין מקרא יולא מידי פשוטו ' החתום והגלוי
שניהם אחת ' הגלוי הוא לבוש הנסתר ומריבה אין
בניהם , רק הגלוי הוא ליור השכל והחתום למעלה
מהשכל ' אך לא סותרו (ועיין בחשובת מהר"ם אלסקר
בחשובה ס' קי"ז) ועל אלה היסודות נשענתי בעזר
הזור ' לתת ליור מעט בדבריהם הקדושים ולהבין
מדברותיהם הנעימים המפלא כל לב ונפש ' ובעזר
ימין שדי אסמך ועליו אשען יהי נא חסדו עמדי להביני :
עוד דברים מעטים אשר לעיני הקורא ' כי במקומות
אשר ידובר בהם בעניינים עמוקים במחקרים
האלקיים ' שמה לא הלכתי ברחבות הבאור ' רק
בקצרה הודעתים הדברים הבנויים על בחינת השכל
הישר כפי דרכי חז"ל (לא כפי דרך המחקר לב המטה
שכל אנוש באמת) ואף כי מוזרים המה עודנה לעיני
הקורא ' לא"ש אשר לא נסתה עודנה להתהלך לעוף
על כנפי הבינה להתעודן במושכלות ההמה ' כי לא
יכולתי עשות בענין אחר ' כי לזייר העניינים ברחבה
יכילם לפעמים באור רחב מאוד ' רק העירותי לעין
משכיל היודע מעט מחכמה ' הא"ש כזה יבין במעט
רמן ודברים מעטים ' ולא יוסף רבוי הבאור להסיף
השגתו , ומעט לא יקטין הבנתו ובעז"ה בספרי תהלוכו'
המדרש אליג כללים נכונים להודיע יסודי דרכי חז"ל
איך שהמה הרחק מאוד מדרכי המתחכמים בשכל
לבד (והמה רודף רוח החקירה) ' והמה מתפשטים על
כל עניינים הגדברים בחכמות אלהות ובענייני המוסרים
והמדות ודרכי בבאור הכתובים , והמה נר מאיר
לתהלוכות המדרשים והבנת ענייניהם מעט ע"פ ליור
ומלבד הסודות הגדולות הלוטה בהם הנעלמות מעינינו
מפני רוב עומקם ' גם עובתים דרך המחברים להגיע
הרבה קושיות ופירוקים והוכחות עמוקות עלי מקרא
מה להכריח מהפסוק דברי הדורש' לא כאלה דרכי
חמיד' כי באמת במקומות רבים לא חסובנה דרושם
על פטת הכתוב ממש ' אפס הדורש רולה להלוט
בו עוד רעיון אחר המלוויר בו או כונה נאותה אז ע"ד
מליה אז ע"ד אסמכתא כל מקום לפי עניינו ' וכבר
דברו בזה כל גדולי עולם , ואי"ה בהקדמתי שמה
אבאר תהלוכותיהם ברחבה כפי בינתי המלער יספיק
לאנשים כגילי אשר ירוו די למאס בזה :

ומה נעימים דברי הרב המורה לרק הרב הגדול
הרמב"ם ז"ל הביאם המבאר ספר אמונות
לרס"ג בהעיר לנו גדר הבאור ומסתו , שהוא הולאת
המאמר מן הכח אל הפועל עד שיהיה הבאור והמבואר
אחד ובהלמדת יחד יאירו הדברים לעיני המעיין , ואין
כעת לבאר דבר זה בארוכה :

רק נרגיר אחר אלינה לפני עין בוחן כי הוא נר מאיר
לכמה דברים והוא זה :
מדרך רבותינו ז"ל : לתלות פסוק (בכדי להבינו
היטב) על מעשה שקרה בזמן האחרון ' אשר
אין מהסכרה שהכתיב כיון זאת ' רק בכדי להבין

הקדמה ראשונה

גורלך תפיל בתוכינו זו התורה כיס אחד יהיה
 לכולנו בשעה שאמרו נעשה ונשמע והדבר הזה
 בארתי בספרי ז"א על מדרש משלי ידרשם המבקש:
 עוד זאת אעיר לעין משכיל בדבר אשר מולך מאוד
 לדברי הכאור הספר הזה כי כמעט רובו מדבר
 מעין זה ואף כי כמעט ידוע הוא לכל ע"ז
 אינו עומד ניכר למול העינים המוחסים וג"כ יר
 הלב מטמיר זאת מקרב האנוש: והוא כי כל
 ההבטחות והיעודים שיעד ה' לישראל עם קרובו
 הוא הוא הדביקות האמיתי להתענג מזיו תורתו
 י"ת והכנתו אשר זה לבד האשר המקום לאיש
 הישראלי זה תכלית מעלתו ותפארתו כי הנה הנפש
 הזכה המתבוננת בהוד אלוה בעולם נוראותיו ובפליאת
 יצירת בראשית וכלילת החבל ההדורה במפעלה
 אז תחרץ ותדאש עוף לאל עליון בנעם ואהבה
 תבינה כי מה טוב חלקה ומה נעים גורלה כי זכתה
 להבין גדולת אדוניה ועולם כבודו ויקרת תורתו
 וכל כבוד בני תמונה הבלי תענוניהם הוגם
 וכבודם ויקר כספם ועל מרבית גדולתם בעיניו
 כאין מול הכבוד הנעלה הלזה שזכה להליץ הדרת
 מלכו בנעם ואהבה הלא תראו משרת המלך אשר
 הוא אנוש כמוהו לא יום ולא יישן גם אוכל גם
 תענוגי הוד את לבו לא ישפטו אפס זאת תפארתו
 לעמוד לפניו בחצר מלכותו על פיהו יסק כל עם
 ולא ינוח ולא ישבות רגע כי זאת עלם כבודו וזאת
 מנוחתו ולא יבקש מחיר עדיה כי כל חפצים לא
 ישוו בה אף כי האדם הנעלה המתבונן בסוד אלוה
 הנופה גדולתו והמביט סתריו: ההוא יכסוף למחיר
 ויקר אחר תחת התקרבו לו לא רק זאת היא
 עלם כבודו ואלו כל מאויו וזאת עלם תענוגי
 הנפש למתבוננים בו אשר לעמיד יתגלה טובה לעיני
 כל וכל בני בשר יתרו אל ה' ואל כבודו וזאת
 הוא מאמרם ז"ל עשרה מיני רעבון ירדו בעולם
 אחד בימי אברהם בו ואחד לעתיד לבוא שנאמר
 לא רעב ללחם בו כ"א לשמוע בו בינו נא אחי
 בינו כי כמו שהוטבע בתכונת הגיו לכסוף אכלו
 לקיומו יתענג במלאו אכלו לפניו ויתמרמר לעת
 יעדר ממנו אכלו בעתו כי כן הוטבע בכחו למען
 יתקיים ימי עמדו בארץ כן הוטבע בנפש הזכה
 לדבק בהוד עליון לכסוף תורתו והשגתו וזאת
 יתגלה באחרית הזמן יהיה רעב גדול לשמוע דברי ה':
 ותדע ותשכיל ההבדל הגדול בין שני התשוקות
 הממששות בינינו כהיום המעוור לבנו
 בעורו אמיתי הוא כי תשוקת הגיו מתוארת בנו
 כמעט בשם העלם לא יזאל לתכלית אחר מאומה
 כי אם תשאל לאיש שונה במחללו ובמשתיו לומר
 מדוע תתענג באכלך למע תתעדן במשתך הוא
 יענה מדוע יען כי הוא מתוק לחיך כן הוטבע

בכחי וכן הוסד בגיו כל אנוש וכי תשאלנו אחי
 מדוע תהנה בלמודך תעבוד ה' תשמור מצותיו
 יעך יען ה' יעד ליצוריו תגמול ושכר מפעליהם
 בעולם הנשמות ולזה אני מכין פה למען חקך שכרי
 ליום מחר וא"כ אינו אהבת העלם אינו אהבה
 התורה והעבודה בעבור כי הוטבע זאת בכחו לאהוב
 ה' ותורתו כ"א בעבור השקיפו כי יקבל שכר
 שמים וזאת הוא למוד שלא לשמה אשר התירו לנו
 ללמוד בתחילה עבור זה ומהו יבא ללמוד לשמה
 באמת אשר עליוה הורנו חז"ל לומר אל תהיו
 כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס כ"א
 השמוש עלמו הוא הפרס והשכר כי שכר מזה מלוה
 כמ"ש חז"ל העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שחיה בו
 ונהנים מזיו השכינה וזאת הוא כללות הענין:
אבן כל זאת באתנו מעת הוסר העטרה מאביו
 הראשון בסיבת השתקעו בעץ הדעת כי טרם
 חטאו היה להיפך נפשו אה רק לדבק בה ואליו
 היה כל מאויו (כי זאת היא העלם) ותשוקת הגיו
 היכה נדמת רק פועלת על ד' התכלית למען
 הקיום לא למען התענוג כי היה תענוגיה בעיניו
 כאין מה לגבר מביט סתרי הוד שדי לתענוגי
 אדמה אכן לעת חטאו יסכרו מעיינות החכמה אשר
 בנפשו ונרדמו כחותיה ונשארה טמונה בלבו ויצורי
 הגיו עומדים נזבים ומבקשי תפקידם עד שיתראו
 כאלו הם מיוסדים בעלם ותענוגי הנפש מסתתרת
 בלב לא תגלה תענוגיה כי אם אחרי העמיקו בה
 להסיר לעיפה מעליה ולהרגילה מעט מעט בתענוגיה
 עדי יבקע הודה ואז יתנוץ הוד האהבה בלבה
 ותכרע ותשתחוה לאדוניה בחשק ואהבה ואז יצרי
 הגיו ירדמו ולא יכספו עוד בפעולותיהם וזאת
 היא תכלית אנוש בארץ להגביה תענוגי נפשו המשכלת
 (ע"י עמל התורה ועבודה ושמירת מצותיה) ולהסיר
 חרפת הגיו ותשוקותיה מאתו כי זאת היא מהמונעים
 הגדולים ומסך המבדיל לאור הנפש באמת וזאת
 היא האהבה הזכה אשר היה לנביאי ולאנשי הרוח
 ולשרידים אשר ה' קורא הנה נוחו בפה מלא
 נפשי אויתך בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך ודוד
 מלכינו אמר לבי ובשרי ירגנו אל אל חי וכן כל אנשי
 הרוח קוראים מלבם לדבק בה וזאת עלם מאויים:
ואם כי התשוקה הזאת מסתתרת בלב כל זה הוא
 מסיבת החומר והגיו הסוככים באצרתה עלי
 אור הנפש אכן לעת הפרידה לעת תסיר לעיפה
 מעל פנים ותשאר הנפש המשכלת לבדה אז מתחיל
 להליץ בקרבה תענוגיה האמיתים ולכסוף ולדבק
 באדוניה כי הנפש אלולה ממרומים מעם חולצה
 ששה ושמחה לעשות רצון קונה זאת מאויה באמת
 וזאת אמיתת שכרה (מלבד הגן עדין התחתון אשר
 לפי דעת ח"א האמיתים ודעת חכמינו ז"ל שם תקבל

הדרמה ראשונה

נסתרים מעיני האדם לדעת כמה זה יכון שלימותה ' כ"א יולר בראשית הוא יודע תהלוכתה ושלימותה ' וכפיה הכין מזור ותרופה שהיא התורה האלהית לא . זולת ' ומלותיה המעשיים והמדעיים מכוונים מול כחות הנפש להשלימה ולתקנה (עיין בספר יראת ה' לחיים שהאריך בזה) גם כל העולם יתוקן בשמירת ' וכה הטבע מתתקן ומתנהג על פיה ' כמ"ט אס בחוקותי תלכו גו' ונתתי נשמיכם בעתם גו' ' כי היא במעלתה מרומם את נפש האדם למעלה מהטבע כמ"ט ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים והטבע כסוף להאדם להכניעה להפכה :

עוד זאת להיות התורה האלהית עליונה על כל ע"כ הוסד בלומדיה שתיוך ותזהיר ותוסיף וזהר בנפש ' עד שיתגלה לה סתרי שדי העטופים בה כמ"ט כל הלומד תורה לשמה נעשה כמעין המתגבר וזכה לדברים הרבה ' ר"ל אף דברים שלא למד מעולם יתוסיף לו ע"י למוד התורה ' כי כן מטבע התורה שמתגלה להאדם ומוסיף אור בנפשו להשכיל בכל אשר יביט :

ותדע ותשכיל ' שהתורה אלהית נתנה לישראל עם קרובו , אשר הם סגולה נחמדה ליוצר בראשית כי נפשותם נגזרים ממעלה הגבוה מאוד ' אשר אי אפשר בהם הכליון התמידי כמ"ט בהפושעים אין אור של גיהנם שולטת בהם , (ר"ל לכלותן כליון תמידי ונלחי ' כ"א על דרך לרוף וזקוק) והם עם התורה הנתונה אליהם המה מקיימי העולם ' כי הם מאמינים בני מאמינים עבדי ה' באמת ' ואף כי יחטאו לפעמים ' עכ"ז חסד ה' נטוי לחומלה עליהם ' כי אי אפשר שיפלו ח"ו מאמונתם הזכה והנקה ' כי נפשותיהם מוטבעי' בטוב ' ואין כעת להאריך בענייני' כאלה ' אי"ה בספרי תהלוכות המדרש ' שמה אבאר פרטי מעלת התורה והנפש וסגולת ישראל בפרט כפי שיכון להבנת דרכי המדרשים על דרך הפשט עם קצת ליורי ' ועתה אקרא נא לאזהבי אמת הנותנת עין על כל דבר חדש היוצא על פני התבל אל תטו עלי בועס כי לא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני ' כ"א דברים הקרובים לשכלי' זה אשר בארתי ' ואף כי הספר הזה ' עליו רזוף באור רחב מאת קדמון אחד אשר הלך בבאורו , ע"ד חכמי אמת וביאר אותו כפי רב תבונתו (ונקרא בשמו זקוקין דטור) איני כוונתי לקטנים אשר כמוני למען יבינו מעט מדבריו הקדושים : והנה אכתוב לעיני כל ' כי לא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני ' סתרי חז"ל רמו מעיני ' בהמה לא אבין , אפס שמתי עין עיוני לתת בס מעט מליורי שכל ואחזה דעת להמוני עם כנילי להוציא כח המאמר לפועל אשר בהלמד יחד הבאור והמבואר יאירו הדברי' מעט לעין מביט ' והן עתה לא אירא מחרפת מכירי אשר באמת ידעו ויבינו מלצר

עונג עם גופה הספירי אשר כעלם השמים לטוהר המעוטף בנפש החיוני ' עיין בספר נשמת חיים להרב מנשה בן שראל מאמר ח"פ ' י"ג גם רבים מחכמי המחקר מסכימים לזה) ' ולהיפך זה ג"כ עונשה (מלבד עונש להגוף הספירי בגיהנם התחתון להכאיבה ולצער כחמור) כי מטעה היא מדביקות ה' אשר היא כוספת מאוד לזה ורעבה ומתאה לדבר ה' ' כי שחתה בנפשו והרגילה בליורה הרעים ונקעה מהבט בזוהר העליון ' גם שם תשב נאחזה הרחק מאוד מהתענוג הגדול אשר זוכים אנשי רוח אשר השלימו נפשותיהם בעולם המעשה ' עד עת שיירפו ויעתרו בגיהנם ' ואז ישובו לאור באור החיים ' וסוף דבר שיירפו הכל כמ"ט בפושעים שאין אור של גיהנם שולטת בהם ר"ל לכלותם כליון תמידי ונלחי ח"ו ' כי אס על דרך לרוף וזקוק , ואז יסור מסך האולת מעל פני הנפש ותאור באור החיים :

חבה לי מעט הקורא הנעים ' ואודיע עוד ענין כללי ממעלת התורה ומעלת ישראל מקבליה ' שהמה עניינים הכרחים מאוד לבאור הספר הזה ' אך לא אלך בה דרך ארוכה ' כי אס על דרך קצרה כפי האפשרי ' והוא זה ' כי תכלית הבריאה בכללה לפי דעת ח"א ודעת חז"ל האמיתים (ולא פחות תכלית מניחות עולם השפל) ' הוא האדם הנעלה ' אשר הוא המוכלל בכל הכחות הנטועים בכל מעשי בראשית ' כח כח לבד ' בעליונים הוסד כח הרחמים לבד כח הדין לבד ובעולם השפל בכל החיים התהלכי' על פני האדמה נמוג בס כחות פרטים הסוס נאה החמור סבל ' וכל חי הולך כפי טבעו אשר הטבע בו ' לא כן האדם נכלל בו כל הכחות והוא משתמש בו בכל כוחותיו בעת ' ונפשו תופסת בתוכו כל הכחות והיפוכיהן ' ולכן הוא מכוון כנגד כל העולם כולו ' ויתן בכחו ובבחירתו ובמעשיהו להוסיף כח בעליונים כפי המדה אשר הוא מוסיף בנפשו ' כן יתוסיף בעליונים ' ותתרבה בו השפע ההוא ואז מכה עליון יתוסיף אור על נפש האדם על דרך מאמרו כל המרחס ירוס ' וכן להיפך ח"ו מכה הרע אשר בנפשו יתס הכח העליוני ומוזה יחסר לו שפע מלהשיע לו טובה וחסד וברכה כמ"ט כל זמן שישראל עושין רצונו של מקום מוסיפיסכח בפמליא של מעלה ולהיפוך מתישים כחה :

והנה כמו שהאדם מוכלל מכל הכחות המכוון לעולם הגדול . כן נתנה לו תורה עליונה תופסת בתוכה כל השלימות האפשרים ' אשר על פיה הוא מתכונת כל העולם כולו כמ"ט כי נסתכל הקב"ה וברא את העולם ר"ל כפי מערכתה כי היא עליונה מכל ' וכל כלולה בה , ונתנה לבני אדם לעבדה ולשמרה ' ועל פיה יתישרו וישתלמו כל כחות נפשו וזולתה ח"א להשתלס ' כי הנפש בכל פעולותיה

דברמה שניה

מעט יען אבו להקל משא הקורח והעיון בו וכן עשיתי כמוהם בדברים הנודעים בכרי לפתוח מעט אף בהשקפה הראשונה והנה לא חתדר במלאכתי מלאכה הוא ולא חכמה ובעות אני באצת כי יקבלו התנולותי באמונת לבס ולא יוסיפו התל בי ומאת ה' אשאל עזר לבל אכשל בבאורו ולא אטה מהאמת כי ה' אלהים אמת קרוב לבל אשר יקראו באמת אלה דברי המבאר בדרהם שיק

רומי כמובא לעיל עיי"ש אך לחלה האגשים אין אופן התנולותי כהתנולות להנדיקים הגדולים כי יתכן שהמה אינם יודעים אם הוא אלוה וכן מלאנו שהכומר שאלו סופר את אכן להנדיקים הגדולים מתנלה אליהם על אופן נעלה ויתכן ג"כ שמתרחק להנדיקים בנוף ספירי והמה זכי הראות לראותו ועוד זאת להנדיקים מנלה להם תעלומות חכמה אך לא כן לאגשים שפלים שיוסר רק כפי בינתם המעטות כן נלע"ו ואלו יש דרדישר לפני אים הנרא' לע"ד כתבתי: מסדר הספר נתקשו בה רבים כי לא ימלא בו סדור מספיק לפעמים וכמעט אין חיבור וקישור למאמרים רבים על דרך פשוטה (זולת לפי הסוד הנעלם מאתנו) וכבר עלה על דעת רבים חכמים ונבונים שאולי הספר האלקי הזה לא ילא מפי אלוה' כסדר שהוא עתה רק למד לרב עק פעם אחר פעם ואח"כ סדרם רב עק (או אחר אחרון ממנו) ולפ"ז אין מן הפלא שלא נמלא בו התקשרות עלמנו כ"א מקרי כי אף יקושר מאמרים שונים זה מזה במה שדיבר פעם אחר פעם ואיני אין בכחי לברר זאת כי מי יודע מה שהיה בזמן הקודם אכן זאת אומר . שיש הבדל בין גדרי הסדר הנעשה בדברי הנביאים הקדושים אשר מרוב אהבתם ודביקותם בה' ובעת שזכרו מהדרת אל איוס ונורא ונפלאותיו מרוב טובו הנפולה על פני תבל כולה יסתבך בלבם הטעור כמה עניינים שונים אחד באחד יגשו , פעם עיניו יביעו שמים ידבר מסתרי מרום ופעם ירד בשפל להביע רב טוב ה' המתראה על פני סוד הבריאה , פעם יזכור טובות ה' לעמו והכלל כיישתקשו רעיונות שונים בלב נביאי רוח כאלה (ולדוגמא ראה תהילים פ' קל"ז כמה הרכבות הרעיונות יש בה) וא"כ אין מן הפלא שלא נבין התקשרות דבריהם כי אנחנו מביעים דבריהם בעין עוורת ובלב פתוס כי רחוקים אנחנו מהרגשת לבס הטעורה האדוקים באל ענין ואף נמלא בנפשותינו קשור ההרגשותיהם בלבותינו , ואיני הרחבתי הדבר בעז"ה בהקדמתי לספר תהלים יזכני ה' להפילו חולה עוד זאת והוא האמת שדבריה' הקדושים מתראה לעינינו כדברים פשוטים לפעמים אבל באמת כפי רוחב תבונתם וידיעתם ברמזים עליוני' מאוד רמזו בדבריהם הקלרים מאוד עניינים נעלים מאוד

מלער בינתי א' איכי רחוק חכמי מלקרא לי בשם מחבר או מבאר כי מי לא ידע את אשר חכמי ידעתי כן הוא אחי אכן אנשי אמת יכדוני בעבור כי עממתי עלי עול הכתיבה בדבר אשר יודעים כמוני התעללו להועיל לזולתם בקרו נח דרכי המבארים הראשוני' הביטו על הפרשן הגדול מאור עיני הגולה רש"י ז"ל האם לא ביאר לפעמים אף דבר הנודע אחר עיון

הספר הקדוש הנקוב בשמו חנא דבי אליהו רבא וזועא נודע לנו מחכמינו ז"ל (כתובות דף ק"ה ע"ב) כי מחברו היה אליהו הנביא ז"ל אשר נתנלה לרב עק ז"ל כי אמרו שם בפירוש דהוי רביל אליהו דאתי גבי דהוה מתני ליה סדר דאליהו והיינו דחמריקן סדר אליהו רבה וסדר אליהו זועא וכן מה שהביאו רבותינו פועמים רבות בחלמוד מדברי חנא דבי אליהו הוא ג"כ מאליו הנביא ז"ל כי כן נמלא כפי דבריהם בספר הזה ולפלא בעיני על הגאון החשב"ץ בספרו מנן אבות שכתב היפך זה ולא ידעתי מי הכריחו לזה :

אופן התנולות אליהו ז"ל בדורות הראשונים כפי מה שמובא בזה הספר כי התראה לפעמים אל לא מבני ישראל המה בא"ר פ"א מביא אף שנתנלה לעובד כוכבים גם יתנלה לפעמים לאגשים בורים חסרי תבונה כמובא בא"ר פי"ד מאיז שהיה בעל מקרא לבר ונתנלה אליו אליהו ז"ל גם באליהו זועא פרק י"ד מביא אף שהתראה לאיש לץ המתנולץ כמעט על דברי חכמים ולפי המובא בבבלי מורה שלא התנלה כ"א לאגשים הוראים השלמים בעלי רוח"ק הולכים באורחות החסידות מאוד כרשב"י וריב"ל רב עק וכדומה ' ומדולה מו אמרו בב"ב פ"א ההוא חסידא דעביד בית שער (המפסיק מעניינים הועקים אף שלא התכוון לכך) שלא נתנלה אליו אליהו גם אלל רב עק כן מובא בכתובות שם גם בירושלמי אמרו (שלא) התנלה לריב"ל ואמר לו וכי משנת חסידים היא מכל זה מורה שלא נתנלה רק לנדיקים גמורים ובאמת יתפלא אף יתנלה אים אלקים קדוש ונורא לאגשים חסרי לב ואשר הנראה לעניות דעתי בזה כי סיבת התראותו פה הוא לאחד מנ' סבות וההתנלות הוא ג"כ באופנים שונים אחד לאיש לדיק וחמיד מאוד ואליו נתנלה ומודיע לו רזי החכמה הנעלה מהבנת השכל האנושי הב' להלל האומה יתראה לפעמים בבית המלך להיות עושן ומליץ בעדס כמו שמובא במסכת עבודת אלילים , הנ' שיתראה לאיש פרטי להזילו מדעת נפסד אשר השתרש בלבו מאוד והוא יודע בו כי יכול להעבירו מדעתו או ייריכהו בדרך טוב וענין התראותו העובד אלילים במה שמביא בפ"א ה' בבית המלך

הכרמה שניה

מאוד משכלנו והרי זה כדמות החידה הסחומה
 לפינינו וא"כ איך נדע הפקטרוח מאמריהם איך
 ירזמון במיליהם הקדושים ואנכי כפי מיעוט בינתי
 המנער כל מה שהיה ביכולתי לקשר המאמרים על
 דרך פשוטה עשיתי והיותר הנחתי לחכמים ונבונים
 ודי בזה :

מדות הספר קשיכותן בו היעב ומלא כי כמעט
 רובו מדבר מענין ימות התחיה שיהיה במהרה
 בימינו וענין עוה"ב הגנוז ומסורים נעימים מאוד
 לאהוב ה' לירא מפניו יראת הרוממות ואיכות האהבה
 והיראה האמיתית לאהוב מלותיו וכמה ספורים כוללים
 מזה הענין עוד זאת סודות רבים נפלאים (העמוקים
 מעינינו פרטיהם) מאוד בסתרי הבריאה והמרכבה
 העליונה ותארי ה' ב"ה ומדותיו י"ת שבהם מנהיג
 עולמו בחסרו הגדול :

סוף דבר הכל כלולה בה כי החיבור כפי ערך המעבר
 ואם שנעלם מעינינו עניינו ודקותו וסתרי
 סודותיו אהנו רק אל פשוטו עינינו גם זאת יראה

למאוינו : דרכי באורי תפולנה על ג' דרכים האחד במקומות
 אשר ידובר בו מעניינים חלקיים שמה
 ליירתי בו מעט לעת כפי ידיעתי המנער וקרבתיה
 לאורח שכל הנקל לקבלו ולהפשיט דרכי ההגשמה
 במקום שאוכל הב' במקומות אשר ידרוש על פסוק
 מה אשר לפי הראות מזור הוא לפי הפשט עשיתי
 מטעמים לקרב הדבר לשכל או שהעירותי שזה ע"ד
 לורה ורעיון הב' להרחיב נקבי משניות דבריו ז"ל הן
 בדברו בעניינים מוסריים מדותיים על הכל נתתי לבי
 בעו"ה להרחיב הדברים כדי שיכנסו בלב מהם וזאת
 לעת שלא הנהתיו אותו מאומה (זולת בדברים אשר
 הטעות נראה לעינים) ואף שמורגל בפי הכל שהספר
 הזה הוא מלא טעויות כי כבר בררו אותו הזיקוקין
 ולא איש כמוני יעריך נפשו לכמו אלה ועתה חקרה נא
 לאוהבי האמת בקרו נא דברי והמעט אשר תמלאו
 כי טובות הנה תקחו ויהי' כמות עינים בזה ובכא
 דברי הנבחר : כפי פשוטו ודקותו וסתרי

ועתה אחלה נא

למרום עיני דלו
 עזר ממך הישאלו
 רפיון כחי ואוני תאמץ בחסדך
 בטובך תושיע למיהלך
 עליך יעזוב חילך
 וראה עינינו אל ציון בשובך

הואל נא אלהי לבן אמתך
 יאצל עליו כל טוב מברכותך
 ברך חילו אמץ כחו בטוב ידיך
 כנשאו ידו אל דביר קדשך

הואל נא אלהי לבן אמתך
 יאצל עליו כל טוב מברכותך
 ברך חילו אמץ כחו בטוב ידיך
 כנשאו ידו אל דביר קדשך